

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินคุณภาพ ภายในของแต่ละหน่วยงาน และเพื่อศึกษาสภาพการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายในเพื่อ พัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
2. กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546
3. ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
4. ประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
5. แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
6. กระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน
7. ขั้นตอนการประเมินคุณภาพการศึกษา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

สาระสำคัญที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ การประกันคุณภาพภายในจะดำเนินการโดยบุคลากรของสถานที่ ศึกษาร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา ประกอบกับพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กำหนดให้สำนักคณะกรรมการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนาและ มาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผน การศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัด การศึกษาอุดมศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ

ของสถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่ร่วมกับสถานศึกษาในการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาโดยได้จัดทำประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานอุดมศึกษา โดยอยู่ภายใต้หลักการสำคัญสามประการคือ การให้เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) ความมีอิสระในการดำเนินการของสถาบัน (Institutional Autonomy) และความพร้อมของสถาบันที่รับการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกตามหลักการของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546

หลังจากที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา ได้เสนอระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ซึ่งคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 ได้มีมติเห็นชอบกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) ซึ่งต่อมาได้จัดทำเป็นประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเดิม เรื่องระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2545 เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ สำคัญของประกาศฉบับนี้ให้ทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุนและส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในตามภารกิจหลักของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งให้มีการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาขึ้นตรวจสอบและประเมินระบบกลไกและประเมินผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของแต่ละคณะวิชาการหรือสถาบันอุดมศึกษา

หลังจากดำเนินการตามประกาศฉบับปี พ.ศ. 2545 ไประยะหนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้จัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 5 ภายในของกฎกระทรวงฉบับนี้ยังคงไว้ตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัยฯ ฉบับ พ.ศ. 2545 แต่เพิ่มเติมให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่ง คือ คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา เรียกโดยย่อว่า “ค.ป.อ.” ซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นประธานผู้ทรงคุณวุฒิสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำนวนไม่เกินเก้าคนเป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ ค.ป.อ. มีหน้าที่กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์และแนวทางต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา วางระเบียบ ออกข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนมีหน้าที่เสนอแนะวิธีการตรวจสอบและประเมินผลระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของแต่ละสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาและคณะวิชา และหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย

1. หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ที่ระบุในกฎกระทรวงให้พิจารณาประเด็นต่อไปนี้

1) ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะวิชา/สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จะดำเนินถึงองค์ประกอบคุณภาพการศึกษาทั้ง 9 ด้านคือ (1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินการ (2) การเรียนการสอน (3) กิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษา (4) การวิจัย (5) การบริการทางวิชาการแก่สังคม (6) การธรรมาภิบาล (7) การบริหารและการจัดการ (8) การเงินและงบประมาณ และ (9) ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

ทั้งนี้ ให้คณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จัดทำรายงานการศึกษาตนเอง (Self-study Report) ที่ครอบคลุมการดำเนินงานตามองค์ประกอบควบคุมคุณภาพการศึกษา

ที่คณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษากำหนดเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

2) ผลการปฏิบัติงานของคณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพที่กำหนดไว้

3) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาตามตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาภายใน

2.2 วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ที่ระบุกฎกระทรวงให้ใช้แนวปฏิบัติ ดังนี้

1) ให้คณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จัดให้มีหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพขึ้น โดยมีหน้าที่พัฒนาบริหารและติดตามการดำเนินการดำเนินการด้านกรประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตลอดจนประสานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ให้คณะวิชาและสถานศึกษาอุดมศึกษาภายในสถานศึกษา พัฒนาระบบกลไกการคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเพื่อใช้กำกับ ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้กรอบนโยบายและหลักการที่สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

3) ให้คณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พัฒนาระบบกลไกการประกันคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตบัณฑิต ดังนี้ (1) หลักสูตรการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ (2) คณาจารย์และระบบการพัฒนาอาจารย์ (3) สื่อการศึกษาและเทคนิคการสอน (4) ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้อื่น (5) อุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ (6) สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้บริการการศึกษา (7) การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา (8) องค์ประกอบอื่นตามที่แต่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเห็นสมควร

ทั้งนี้ แต่ละคณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการขึ้นเป็นการภายใน ได้ตามที่เห็นสมควร โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับคณะวิชาของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.3 การรายงานผลประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่คณะวิชาและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีระบบและต่อเนื่อง สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน (ซึ่งอาจใช้รายงานการศึกษาตนเองที่สถานศึกษาจัดไว้แล้ว) เสนอต่อสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษาภายใน 120 วัน นับจากวันสิ้นปีการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา และเปิดเผยต่อสาธารณชน โดยให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ประกอบกับมีปัจจัยภายนอกและภายในหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและบัณฑิตมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ประเทศไทยโดยส่วนร่วมในระยะยาว
- 2) มีการแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพของการจัดการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิตในวงการอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศและนอกประเทศมากขึ้น
- 3) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องการพัฒนาองค์ความรู้เป็นสากล เพื่อให้รับการยอมรับจากนานาชาติมากขึ้น
- 4) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ
- 5) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (public information) ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป
- 6) สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่มีความโปร่งใส (transparency) และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability)

7) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน รวมถึงมีให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

8) คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ได้ให้ความเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เสนอโดยสภาการศึกษา และให้หน่วยงานด้านการศึกษาทุกระดับนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษา

9) คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศใช้มาตรฐานการอุดมศึกษาเมื่อ วันที่ 7 สิงหาคม 2549 เพื่อเป็นกลไกกำกับมาตรฐานการอุดมศึกษาระดับการทรวงระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และระดับหน่วยงาน โดยทุกหน่วยงานระดับอุดมศึกษาจะได้ใช้เป็นกรอบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

ด้วยความจำเป็นดังกล่าวสถาบันอุดมศึกษาร่วมกับต้นสังกัดจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพใน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของคณะวิชา หน่วยงานสถาบันอุดมศึกษาในภาพอุดมศึกษาในภาพรวมตามระบบคุณภาพและกลไกสถาบันนั้น ๆ กำหนดขึ้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ในทุกองค์ประกอบคุณภาพว่าเป็นไปตามเกณฑ์และได้มาตรฐาน

2) เพื่อให้คณะวิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่าในสถาบันอุดมศึกษาทราบสถานภาพของตนเองอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมาย (targets) และเป้าประสงค์ (goals) ที่ตั้งไว้และเป็นสากล

3) เพื่อให้คณะวิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่าในสถาบันอุดมศึกษาทราบจุดแข็งจุดที่ควรปรับปรุง ตลอดจนได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมจุดแข็ง และพัฒนาจุดที่ควรปรับปรุงของสถาบันอย่างค่องเนื่อง

4) เพื่อให้ข้อมูลสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

5) เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษามีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการอุดมศึกษาในแนวทางที่เหมาะสม

ประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

เพื่อให้การดำเนินการเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาในของสถาบันอุดมศึกษา บรรลุผลสำเร็จและเกิดประสิทธิผล สถาบันอุดมศึกษาพึงพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลของการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา ให้การดำเนินงานประกันคุณภาพเกิดประสิทธิผลสูงสุด

กิตติยา สืออ่อน (2547) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลเชิงสาเหตุประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสำหรับกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อสุขภาพ โดยสังเคราะห์งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะของบุคลากรด้านความตระหนักถึงความสำคัญและการมีทัศนคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพภายใน การทำงานเป็นทีม การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ความพร้อมด้านทรัพยากรองค์กรและการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานประกันคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพภาวะผู้นำของผู้บริหาร และขนาดขององค์กร ส่วนประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษามี 2 ส่วน คือ ประสิทธิภาพระหว่าง (intermediate outcome) ได้แก่ การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การปฏิบัติงานแบบวงจร (ultimate outcome) ได้แก่ การบรรลุพันธกิจของสถาบัน

แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

1. ระบบการประกันคุณภาพ

สถาบันอุดมศึกษาอาจพัฒนาระบบประกันคุณภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับระดับการพัฒนาของสถาบัน โดยอาจเป็นระบบประกันคุณภาพที่ใช้กันแพร่หลายในระดับชาติ หรือนานาชาติ หรือเป็นระบบเฉพาะที่สถาบันพัฒนาขึ้นเอง แต่ไม่ว่าจะเป็นระบบคุณภาพแบบใดจะต้องมีกระบวนการทำงานที่เริ่มต้นจากการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการกิจของสถาบันบรรลุเป้าประสงค์และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็เป็นหลักประกันแก่สาธารณชนให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

2. มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ประเมินคุณภาพ

มาตรฐานสำคัญที่เป็นกรอบในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา คือ มาตรฐานการอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ยังต้องดำเนินการให้ได้ตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.

กรอบการปฏิบัติราชการตามมติด้านต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในกรณีมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นต้น

สำหรับเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวบ่งชี้พัฒนาขึ้นในทุกองค์ประกอบคุณภาพทั้ง 9 ด้าน จึงต้องสามารถชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สมศ. ก.พ.ร. เพื่อให้การประเมินคุณภาพการศึกษา มีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียว

3. กลไกการประกันคุณภาพ

ในด้านของกลไกการประกันคุณภาพ ผู้ที่มีความสำคัญส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง คือ คณะกรรมการระดับนโยบายและผู้บริหารสูงสุดของสถาบันที่ต้องให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนและเข้าใจร่วมกันทุกระดับ โดยมอบหมายให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการรับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการหรือหน่วยงานนี้ คือ การจัดระดับประกันคุณภาพพร้อมทั้งตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพที่เหมาะสม สำหรับสถาบันระบบประกันคุณภาพที่ใช้ต้องสามารถเชื่อมโยงให้เกิดคุณภาพการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ระดับบุคคลระดับภาควิชาหรือสาขาวิชา ระดับคณะไปจนถึงระดับสถาบัน โดยอาจจำเป็นต้องจัดทำคู่มือ คุณภาพในแต่ละระดับเพื่อกำกับการดำเนินงาน แต่ที่สำคัญ คณะกรรมการหรือหน่วยงานนี้ต้องประสานงานและผลักดันให้เกิดระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถใช้งานร่วมกันได้ทุกระดับ

4. ระดับฐานข้อมูลและสารสนเทศ

เป็นที่ทราบกันดีว่าการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการประกันคุณภาพ การวัดและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานจะไม่สามารถทำได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพปราศจากฐานข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นจริง ถูกต้องตรงกันทุกระดับบุคคล ภาควิชา คณะ และสถาบัน ตลอดจนเป็นข้อมูลที่สามารถเรียกใช้ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี มีประสิทธิภาพจึงเป็นคุณภาพในทุกขั้นตอน การดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงานประจำ การตรวจสอบประเมิน ตลอดจนถึงการปรับปรุงและพัฒนา

กระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

1. แนวทางการจัดการกระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

จุดมุ่งหมายของการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในก็เพื่อตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถาบันตามระบบกลไกที่สถาบันนั้น ๆ ได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สถาบันได้ทราบสถานภาพที่แท้จริง อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางและพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพที่มีประสิทธิภาพนั้น ทั้งคณะผู้ประเมินและสถาบันที่รับการประเมินประจำเป็นต้องการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบทพระราชบัญญัติแห่งกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ สถาบันต้องวางแผนจัดกระบวนการประเมินคุณภาพในให้เสร็จก่อนสิ้นปีการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบัน ดังนี้

1) เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาได้ทันในปีการศึกษาถัดไป และตั้งงบประมาณได้ทันก่อนเดือนตุลาคม (กรณีที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ)

2) เพื่อให้สามารถจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในส่งให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ภายใน 120 วัน นับจากวันสิ้นปีการศึกษาของแต่ละสถาบัน

เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาได้ประโยชน์ดังที่กล่าวข้างต้นจึงควรมีแนวทางการจัดกระบวนการประเมินคุณภาพ ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 4 ขั้นตอนตามระบบการพัฒนาคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินงานและเก็บข้อมูล (DO) การประเมินคุณภาพ (Check) และการเสนอแนวทางปรับปรุง (Act) โดยมีรายละเอียดดังนี้

P = กิจกรรมข้อที่ 1 เริ่มกระบวนการตั้งแต่ต้นปีการศึกษา โดยนำผลการประเมินปีก่อนหน้ามาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน

D = กิจกรรมข้อที่ 2 ดำเนินงานและเก็บข้อมูลบันทึกผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษา คือเดือนที่ 1 – เดือนที่ 12 ของปีการศึกษา (เดือนมิถุนายน – เดือนพฤษภาคม ปีถัดไป)

C = กิจกรรมข้อที่ 3-8 ประเมินกระบวนการประกันคุณภาพในระดับภาค คณะ สถาบัน ระหว่างเดือนมิถุนายน – สิงหาคม ของปีการศึกษาถัดไป (เนื่องจาก สมศ.

กำหนดให้มีการเก็บข้อมูลในรอบปีการศึกษา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – พฤษภาคม ซึ่งเป็นรอบปีการศึกษา)

A = กิจกรรมข้อที่ 9 วางแผนปรับปรุงและดำเนินการปรับปรุงตามผลการประเมินทีมหรือคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน (รวมทั้งข้อเสนอแนะของสภามหาวิทยาลัย) มาทำแผนกลยุทธ์ประจำปีและเสนอตั้งงบประมาณปีถัดไป หรือจัดทำโครงการพัฒนาและเสนอใช้งบประมาณกลางปีก็ได้

กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบประกันคุณภาพหรือตัวบ่งชี้หรือเกณฑ์การประเมิน จะต้องมีการประกาศให้ทุกหน่วยงานในสถาบันได้รับทราบและปฏิบัติโดยทั่วกัน เพราะต้องเก็บข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่เดือนมิถุนายนที่ผ่านมา

สำหรับกิจกรรมข้อที่ 10 ในตารางดังกล่าวเป็นกิจกรรมส่วนที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ของสถาบันในการปรับปรุงคุณภาพและเพื่อประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ของสถาบันในการปรับปรุงคุณภาพ และเพื่อประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในการนำข้อมูลมาปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของชาติให้ทัดเทียมกับนานาชาติ ประเทศและมีความเป็นสากล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิจกรรมการดำเนินงาน	ค.ค.-พ.ค.	มิ.ย.- ก.ค.พฤษภาคม	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
หน่วยงาน/ภาควิชาในการเก็บ ข้อมูลพร้อมทั้งพิจารณาปรับปรุง การดำเนินงานตามความเหมาะสม)		●											●					
3. ภาควิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่า จัดทำ SAR และเตรียมการประเมิน การประเมินระดับภาควิชาหรือ หน่วยงานเทียบเท่า และแต่งตั้ง กรรมการประเมินระดับภาควิชา และหน่วยงานเทียบเท่า													●	●				
4. ประเมินระดับคณะหรือ หน่วยงานเทียบเท่า														●	●			
5. สถาบันนำผลการประเมินระดับ คณะหรือหน่วยงานเทียบเท่ามา จัดทำ SAR และเตรียมการประเมิน ระดับสถาบันและแต่งตั้งกรรมการ ประเมินระดับสถาบัน															●	●		

กรรมการดำเนินการ	ต.ค.-พ.ค.	มิ.ย.- ธ.ค.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.จ.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ธ.ค.	ก.ย.
6. ประเมินระดับคณะหรือ หน่วยงานเทียบเท่า														●-----●			
7. สถาบันนำผลการประเมินระดับ คณะหรือหน่วยงานเทียบเท่ามา จัดทำ SAR และเตรียมการประเมิน ระดับสถาบันและแต่งตั้งกรรมการ การประเมินระดับสถาบันและ แต่งตั้งกรรมการประเมินระดับ สถาบัน														-----●			
8. ประเมินระดับสถาบัน															●-----●		
9. สถาบันวางแผนปรับปรุงและ ดำเนินการปรับปรุงและดำเนินการ ปรับปรุงตามผลการประเมิน ทีม หรือคณะกรรมการบริหารของ สถาบันอุดมศึกษาเสนอแนะนำ และผลการประเมินของกรรมการ การประเมินคุณภาพภายในมา															-----●	●-----●	

ขั้นตอนการประเมินคุณภาพการศึกษา

1. การเตรียมการของสถาบันก่อนการตรวจเยี่ยมของผู้ประเมิน

1.1 การเตรียมการ

1. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน ทั้งนี้ รูปแบบการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ควรมีหัวข้อหลักดังนี้

- 1). คำนำ สารบัญ สารบัญเรื่อง สารบัญตารางหรือสารบัญภาพ (ถ้ามี)
- 2). ข้อมูลเบื้องต้นของสถาบัน ประกอบด้วย ประวัติ ปรัชญา ปณิธาน

โครงสร้างการบริหารจัดการระบบและกลไกประกันคุณภาพของสถาบัน สรุปผลการปรับปรุงตามผลการประเมินในรอบปีเป้าหมายในรอบปีที่ผ่านมา และเป้าหมายสำคัญในปีปัจจุบัน

(ควรสรุปเป็นตาราง)

3). ผลการประเมินงานและผลการประเมินคุณภาพเทียบกับเกณฑ์และเป้าหมายในรอบปีปัจจุบันตามตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพ ได้แก่

1. องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผน

ดำเนินการ

2. องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน
3. องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา
4. องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย
5. องค์ประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการแก่สังคม
6. องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
7. องค์ประกอบที่ 7 การบริหารและการจัดการ
8. องค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ
9. องค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

4). สรุปผลการประเมินตนเองโดยแยกเป็นผลการประเมินในภาพรวมของแต่ละองค์ประกอบคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษา ตลอดจนจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา แผนและเป้าหมายการพัฒนาในปีต่อไป

2. จัดการเตรียมเอกสารอ้างอิงในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพ

1). เอกสารอ้างอิง ควรเป็นข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกับที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเอง

2). หากเอกสารที่อ้างอิงเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารชุดใหญ่ให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง ในการระบุเอกสารหรือข้อความที่กล่าวถึงอยู่ที่ใด เช่น ระบุหน้าที่อ้างอิง ทำแถบกระดาษสี แยกหน้ากระดาษหรือระบายสีเน้นข้อความ เป็นต้น

3). สำหรับเอกสารที่เป็นแผ่นปลิวหรือแผ่นพับ ควรจัดเป็นเล่มบาง ๆ ไว้ หรือใส่เพิ่มไว้กับการสูญหายหรือหลงอยู่กับเอกสารชุดอื่น

4). จัดเตรียมคอมพิวเตอร์และเชื่อมต่อเครือข่ายที่สมบูรณ์หากเอกสารอ้างอิงอยู่ในเว็บไซต์หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ

5). การนำเสนอเอกสารในช่วงเวลาตรวจเยี่ยมชมอาจทำได้ในสองแนวทาง คือ จัดเอกสารให้อยู่ในที่อยู่ปกติติดตามหน่วยงาน ในกรณีนี้ต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะเรียกดูเอกสารจากผู้ใด หน่วยงานไหน ชื่อหรือหมายเลขเอกสารอะไร หรืออาจจัดในแนวทางที่สอง คือ นำเอกสารรวมไว้ที่เดียวกันในห้องทำงานของคณะผู้ประเมิน โดยจัดให้เป็นระบบที่สะดวกต่อการเรียกใช้ การนำเสนอเอกสารในแนวทางนี้เป็นที่นิยมกว่าแนวทางแรก เพราะสามารถเรียกหาเอกสารได้เร็วดูความเชื่อมโยงในเอกสารฉบับต่าง ๆ ได้ในคราวเดียว

1.2 การเตรียมบุคลากร

1. การเตรียมบุคลากรทุกระดับ ควรมีความครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพในประเด็นที่สำคัญ ๆ อาทิ การประเมินคุณภาพคืออะไร มีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างไร ขั้นตอนการประเมินคุณภาพเป็นเช่นไร

2) เน้นย้ำกับบุคลากรในการให้ความร่วมมือการตอบคำถามหรือการสัมภาษณ์ โดยยึดหลักว่าตอบตามสิ่งที่ปฏิบัติจริงและผลที่เกิดขึ้นจริง

3) เปิดโอกาสให้มีการอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างความกระจ่างในการดำเนินงานของทุกหน่วยในทุกประเด็น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องของบุคลากร

4) เน้นย้ำให้บุคลากรทุกคนตระหนักว่าการประกันคุณภาพคือภารกิจประจำของทุกคนที่ต้องร่วมมือกันทำอย่างต่อเนื่อง

2. การเตรียมบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ผู้ประสานงานในระหว่างการตรวจสอบเยี่ยมชม จำเป็นต้องมีบุคลากร 1 – 3 คน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างคณะผู้ประเมินกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้ประสานงานควรเตรียมตัวดังนี้

1) ทำความเข้าใจทุกกิจกรรมของแผนการประเมินอย่างถ่องแท้

2) ทำความเข้าใจอย่างดีกับภารกิจของคณะวิชาและสถาบันเพื่อสามารถ
ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมที่ตนเองไม่สามารถตอบได้

3) มีรายชื่อ สถานที่ หมายเลขโทรศัพท์ของผู้ที่คณะกรรมการประเมินจะ
เชิญมาให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

4) ประสานงานล่วงหน้ากับผู้ที่จะต้องให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรภายในและ
ภายนอกสถาบันว่าจะเชิญมาเวลาใด ห้องใด หรือพบกับใคร

5) เมื่อมีปัญหาในการอำนวยความสะดวกแก่คณะผู้ประเมินสามารถ
ประสานงานแก้ไขทันที

1.3 การเตรียมสถานที่สำหรับคณะผู้ประเมิน

1. ห้องทำงานของคณะผู้ประเมิน

1) จัดเตรียมห้องทำงานและโต๊ะที่กว้างพอสำหรับวางเอกสารจำนวนมาก โดย
เป็นห้องที่ปราศจากการรบกวนขณะทำงาน เพื่อเป็นส่วนตัวของคณะกรรมการ

2) จัดเตรียมคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เครื่องเขียนในห้องทำงานและอุปกรณ์เสริม
อื่น ๆ ให้คณะผู้ประเมินพร้อมใช้งานได้ตามความต้องการ

3) จัดเตรียมโทรศัพท์พร้อมหมายเลขที่จำเป็นไว้ห้องทำงานหรือบริเวณ
ใกล้เคียง

4) ห้องทำงานควรอยู่ใกล้ที่จัดเตรียมอาหารว่าง อาหารกลางวัน ตลอดจน
บริการสาธารณสุขประเภทอื่น ๆ

5) ควรประสานงานกับคณะผู้ประเมิน เพื่อทราบความต้องการพิเศษอื่นใด
เพิ่มเติม

2. ห้องที่ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษา ฯลฯ ควรจัดไว้
เป็นการเฉพาะให้เหมาะสมกับการใช้งาน

1.4 การเตรียมการประสานงานกับทีมคณะกรรมการประเมิน

1. สถาบันอุดมศึกษาจัดทำคำสั่งแต่งตั้งและจัดส่งให้คณะกรรมการประเมินภายใน
ทราบ ทั้งนี้ แนวทางการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน เป็นดังนี้

1) คณะกรรมการประเมินระดับภาควิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่า
- ควรมีกรรมการอย่างน้อย 3 คน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของภาควิชาหรือ
หน่วยงานเทียบเท่า

- เป็นผู้ประเมินจากภายในสถาบันที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประเมินของ สกอ. หรือสถาบันจัดฝึกอบรมให้

2) คณะกรรมการประเมินระดับคณะหรือหน่วยงานเทียบเท่า

- ควรมีกรรมการอย่างน้อย 3 คนนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของคณะหรือหน่วยงานเทียบเท่า

- เป็นผู้ประเมินจากภายนอกสถาบันที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประเมินของ สกอ. อย่างน้อย 1 คน ส่วนผู้ประเมินจากภายในสถาบันต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประเมินของ สกอ.

3) คณะกรรมการประเมินระดับสถาบัน

- ควรมีกรรมการอย่างน้อย 5 คน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบัน

- เป็นผู้ประเมินจากภายนอกสถาบันที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประเมินของ สกอ. อย่างน้อยร้อยละ 50 ส่วนผู้ประเมินจากภายในสถาบันต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประเมินของ สกอ. หรือที่สถาบันจัดฝึกอบรมให้

- ประธานคณะกรรมการประเมิน ฯ เป็นผู้ประเมินจากภายนอกสถาบันที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประเมินของ สกอ.

2. จัดส่งรายงานประจำปีที่เป็นรายประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในและเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (ถ้ามี) ให้คณะผู้ประเมินก่อนวันรับการตรวจเยี่ยมอย่างน้อย 2 สัปดาห์ พร้อมทั้งแจ้งรายชื่อผู้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสถาบัน คณะวิชาหรือหน่วยงานกับคณะผู้ประเมินให้คณะผู้ประเมินทราบ รวมทั้งเบอร์โทรศัพท์ และ e-mail address สำหรับติดต่อ

3. ประสานงานกับประธานหรือตัวแทนของคณะผู้ประเมิน เพื่อร่วมเตรียมแผนการประเมินคุณภาพภายใน อาทิ การจัดตารางเวลาเข้าตรวจเยี่ยม การให้ข้อมูลที่คณะผู้ประเมินต้องการเพิ่มเติมก่อนการตรวจเยี่ยม การนัดหมายต่าง ๆ เป็นต้น

7.2 การดำเนินงานของสถาบันระหว่างการตรวจเยี่ยมเพื่อประเมินคุณภาพ

1) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้ร่วมรับฟังคณะผู้ประเมินชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการประเมินในวันแรกของการตรวจเยี่ยม

2) บุคลากรพึงปฏิบัติงานตามปกติระหว่างการตรวจเยี่ยม แต่เตรียมพร้อมสำหรับการนำเยี่ยมชมหรือตอบคำถามหรือรับการสัมภาษณ์จากคณะผู้ประเมิน

- 3) จัดให้มีผู้ประสานงานทำหน้าที่ตลอดช่วงการตรวจเยี่ยม ทั้งนี้เพื่อประสานงานตลอดจนอำนวยความสะดวกอื่น ๆ
- 4) ในกรณีที่คณะผู้ประเมินทำต่อหลังเวลาราชการควรมีผู้ประสานงานส่วนหนึ่งอยู่อำนวยความสะดวก
- 5) บุคลากรทั้งหมดควรได้มีโอกาสรับฟังการให้ข้อมูลป้อนจากคณะผู้ประเมินเมื่อสิ้นสุดการตรวจเยี่ยมตลอดจนเปิดโอกาสให้ซักถามหรือขอความเห็นเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม

7.3 การดำเนินการของสถาบันภายหลังการประเมินคุณภาพ

- 1) ผู้บริหารภาควิชาคณะวิชาหรือสถาบันและผู้เกี่ยวข้องนำผลการประเมินเข้าสู่การประชุมหรือสัมมนาในระดับต่าง ๆ เพื่อวางแผนพัฒนาหรือปรับปรุงการดำเนินการกิจกรรมอย่างเป็นทางการต่อไป โดยอาจจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็ง ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ กำหนดเวลาเริ่มต้นจนถึงเวลาสิ้นสุด กิจกรรมงบประมาณสำหรับแต่ละกิจกรรม ตลอดจนผู้รับผิดชอบกิจกรรมเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามตรวจสอบผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง
- 2) พิจารณาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ โดยแสดงให้เห็นว่าสถาบันชื่นชมผลสำเร็จที่เกิดขึ้นและตระหนักว่าทั้งหมดมาจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย
- 3) ภาควิชา คณะวิชาและสถาบันอาจพิจารณาให้ข้อมูลย้อนกลับแก่คณะผู้ประเมินเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผู้ประเมินคุณภาพภายในต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้ผลการประเมิน และการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพของสถานศึกษาหลังได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เข้มทอง สิริแสงเลิศ (2540) การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร 16 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

ผู้บริหารโรงเรียน แบบสอบถามผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน และแบบสอบถามนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่และหาค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การหาค่าร้อยละ มีชดิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนใช้ประกันคุณภาพการศึกษา คือ ระบบประกันคุณภาพที่เน้นการควบคุมการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา และใช้ปฏิทินการศึกษาเป็นเกณฑ์และมาตรฐานของงาน ตลอดจนการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงาน ยังไม่พบแบบแผนที่ชัดเจน

2. ระบบประกันคุณภาพการศึกษาการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ขาดปัจจัยสำคัญตามแนวทางของระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามทฤษฎี ทั้ง 3 ระบบย่อย คือ (1) ระบบการวางแผนบุคลากรมีส่วนร่วมน้อย และไม่มีเป้าหมาย มาตรฐาน และเกณฑ์ การวัดที่ชัดเจน (2) ระบบการควบคุมคุณภาพขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก และ (3) ระบบการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับผู้รับใบอนุญาต บุคลากรไม่มีส่วน ร่วมในการทบทวนผลการปฏิบัติงาน

3. ประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพการศึกษา 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพ ของกระบวนการบริหารโรงเรียน ด้านคุณภาพของนักเรียน และด้านคุณภาพของการบริหาร ไม่พบว่าโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งใดมีประสิทธิภาพครบทั้ง 3 ด้าน

สุเมธ มัดธนู (2544) ศึกษาการประเมินคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 10 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครื่องมือและประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 จำนวน 12 โรงเรียน ผู้ใช้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน ครูผู้สอน 140 คน นักเรียน 349 คน และผู้ปกครองนักเรียน 349 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสาร แบบสอบถาม ครูผู้สอน แบบสอบถามนักเรียนและแบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ แต่ละชุดเป็นคั้งนี้ แบบสัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสาร โดยวิธีหาค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC)

มีตั้งแต่ .80-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สัน มีค่าเท่ากับ .93 แบบสอบถามครูผู้สอน โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีตั้งแต่ .80-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .91 และแบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ 8.1

2. คุณภาพการศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับดี 1 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 10 “มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี” และอยู่ในระดับพอใช้ 6 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 “มีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์” มาตรฐานที่ 4 “มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์” มาตรฐานที่ 5 “มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร” มาตรฐานที่ 6 “มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง” มาตรฐานที่ 9 “มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต” และมาตรฐานที่ 12 สุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬา คุณภาพการศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านกระบวนการ 3 มาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ทุกมาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 13 “มีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา” มาตรฐานที่ 14 “ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา” และ มาตรฐานที่ 18 “จัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

4. คุณภาพการศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตการศึกษา 10 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านปัจจัย 4 มาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับดี 1 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 24 “ครูมีคุณวุฒิ/ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ” และอยู่ในระดับพอใช้ 3 มาตรฐานการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 20 “ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ” มาตรฐานที่ 22 “ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” และมาตรฐานที่ 25 “สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5. ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในเขตการศึกษา 10 แต่ละโรงเรียนอาชีวศึกษาด้านผู้เรียนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 8.33 อยู่ในระดับ

พอใช้ ร้อยละ 91.67 และไม่มีโรงเรียนใดที่อยู่ในระดับปรับปรุง มาตรฐานการศึกษาด้าน
กระบวนการ อยู่ในระดับพอใช้ทุกโรงเรียน และมาตรฐานการศึกษาปัจจัย อยู่ในระดับดี
ร้อยละ 33.33 อยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 66.67 และไม่มีโรงเรียนใดที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง

เดชา จันบุญมี (2544) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายใน
สถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเหมาะสม
และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัด
สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการ
ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 17 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 72 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ
ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยควอไทล์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา มีความเหมาะสม ทั้ง 5 ขั้นตอน 37 รายการ
2. ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาระบบการประเมิน
คุณภาพภายในสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ทั้ง 5 ขั้นตอน 37 รายการ
3. ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่า แนวทางการพัฒนา
ระบบประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยแบ่งออกเป็น 5
ขั้นตอน รวม 37 รายการ คือ 1) การเตรียมความพร้อมมี 8 รายการ เช่น การสร้างเจตคติความรู้
ความเข้าใจ การศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา การกำหนดวัตถุประสงค์
ของการประเมินการกำหนดกรอบการประเมิน การกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน
การศึกษา 3) การประเมินตนเองมี 6 รายการ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล
การกำกับติดตามการประเมิน 4) การทำรายงานและการเผยแพร่มี 7 รายการ เช่น การออกแบบทำ
รายงานผลการประเมินการกำหนดผู้รับผิดชอบจัดทำรายการผลการประเมิน การรายงาน
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 5) การนำผลการประเมินไปใช้ มี 4 รายการ เช่น ประชุมชี้แจงผล
การประเมินให้บุคลากรทุกคนทราบ นำผลการประเมินไปจัดทำสารสนเทศ นำสารสนเทศไป
วางแผนพัฒนาสถานศึกษา

วรภรณ์ บุญเจียม (2546) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลประเมินภายนอกเพื่อ
พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้ผลการ
ประเมินภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ
การใช้ผลประเมินภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วยสถานศึกษาที่ได้รับรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในรอบแรก จำนวน 147 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) สถานศึกษาใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงแนวคิดอย่างครบถ้วน ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงแนวคิดเพียงบางส่วน และไม่ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงแนวคิด คิดเป็นร้อยละ 70.75, 23.81 และ 5.44 ตามลำดับ สถานศึกษาใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงตรวจสอบยืนยันอย่างครบถ้วน ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงตรวจสอบยืนยันเพียงบางส่วน และไม่ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงตรวจสอบยืนยัน คิดเป็นร้อยละ 73.47, 19.73 และ 6.80 ตามลำดับ สถานศึกษาใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงสัญลักษณ์อย่างครบถ้วน ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงสัญลักษณ์เพียงบางส่วน และไม่ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงสัญลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 71.43, 22.45 และ 6.12 ตามลำดับ และสถานศึกษาใช้ผลการประเมินภายในเชิงปฏิบัติเพียงบางส่วน ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงปฏิบัติอย่างครบถ้วน และไม่ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 54.42, 35.37 และ 10.20 ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานทั้ง 4 รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 คือ สถานศึกษาที่มีผลการประเมินภายนอกในระดับควรปรับปรุง และทัศนคติต่อการประเมินภายนอกของผู้บริหารสถานศึกษา ตามลำดับ นอกจากนี้สถานศึกษาที่มีผลการประเมินภายนอกในระดับพอใช้ มีอิทธิพลต่อการใช้ผลการประเมินภายนอกอย่างครบถ้วนในเชิงแนวคิด ในเชิงตรวจสอบยืนยัน และในเชิงสัญลักษณ์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น และทักษะการสื่อสารของผู้ประเมินภายนอก มีอิทธิพลต่อการใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงปฏิบัติอย่างครบถ้วนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น โมเดลการกวดออยโลจิสติกพหุภาคการ ใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงตรวจสอบยืนยันการใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงสัญลักษณ์ การใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงแนวคิดและการใช้ผลการประเมินภายนอกในเชิงปฏิบัติ สามารถจำแนกกลุ่มสถานศึกษาที่ใช้ผลการประเมินภายนอกได้อย่างถูกต้องร้อยละ 80.27, 79.59, 75.51 และ 72.79 ตามลำดับ

เก็งกนก เอื้องวงศ์ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ทุ่มเท สนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารแบบเข้มงวด การมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี คือ มีความสัมพันธ์ที่ดี มีแบบแผนการ

ทำงานเป็นทีม มีตัวแบบการเป็นครูที่ดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเห็นคุณค่าของการประเมิน รวมทั้งการที่ครูมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการสอน สนใจใฝ่เรียนรู้และเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษานำสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนั้น โครงสร้างการประสานงานที่คล่องตัวและมีบุคลากรหรือคณะทำงานรับผิดชอบงานประกันคุณภาพก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนับสนุนช่วยเหลือและการที่กฎหมาย / นโยบายต้นสังกัดผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพ รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนจริงจัง และปัจจัยที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์การมีลักษณะแตกแยก แข่งขัน ไม่ไม่เกียติและครู ไม่ไว้วางใจกัน ขาดการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและครูไม่เพียงพอ ครูขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งเร็วจนครูรับไม่ทัน ใช้รูปแบบการบริหารแบบซึ่งนำมากกว่าการมีส่วนร่วมและผู้ช่วยผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนั้น การที่โครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรและมอบหมายความรับผิดชอบไม่ชัดเจนก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและนโยบายปรับลดอัตรากำลัง รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

ธนาภรณ์ บุตรเสรีชัย (2550) การศึกษาการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อการพัฒนาตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยใช้เทคนิคเดลฟายเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยการสำรวจด้วยแบบสอบถามเป็นสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในปีการศึกษา 2545-2546 ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวนตามสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 170

แห่ง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการศึกษารายกรณี (Case Study) เป็นสถานศึกษาตัวอย่างที่มีขนาดเล็กจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยถึงช่วงชั้นที่ 2 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดหนองคาย เขต 1 ที่ผลการสำรวจจากแบบสอบถามมีการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับดี 1 แห่ง และใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับพอใช้ 1 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นแบบสอบถามสำหรับคัดเลือกตัวบ่งชี้ จำนวน 3 รอบ และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับการศึกษารายกรณี ใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาฉันทามติของการคัดเลือกตัวบ่งชี้ โดยการคำนวณค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range; Q₃-Q₁) และการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกรณีมากกว่าสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variances) หากผลการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติได้ใช้การเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการของ Scheffe' การเปรียบเทียบสัดส่วน ของกลุ่มตัวอย่างกรณีตั้งแต่สองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันใช้การทดสอบไคสแควร์ (The Chi-Square Test) ในกรณีที่ข้อมูลเป็นตารางแบบ 2x2 ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการทดสอบไคสแควร์ใช้การทดสอบฟิชเชอร์ (Fisher's Exact Test) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 55 ตัว ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกในเชิงแนวคิด 18 ตัว ตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกในเชิงตรวจสอบยืนยัน 9 ตัว ตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกในเชิงสัญลักษณ์ 15 ตัว และตัวบ่งชี้การใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกในเชิงปฏิบัติมีจำนวน 13 ตัว

2. สภาพการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ในเชิงแนวคิดที่อยู่ระดับดี ระดับพอใช้และระดับควรปรับปรุง มีร้อยละ 94.1, 4.1 และ 1.8 ตามลำดับ ในเชิงตรวจสอบยืนยันในระดับดีระดับพอใช้ และระดับควรปรับปรุง มีร้อยละ 96.5, 1.8 และ 1.8

ตามลำดับ ในเชิงสัญลักษณ์ในระดับดี ระดับพอใช้ และระดับควรปรับปรุง มีร้อยละ 97.1 , 0.6 และ 2.4 ตามลำดับ และการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกในเชิงปฏิบัติที่อยู่ในระดับดี ระดับพอใช้ และระดับควรปรับปรุง มีร้อยละ 91.8 , 2.9 และ 5.3 ตามลำดับ ทั้งนี้สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาต่างกันและมีระดับผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกต่างกันมีการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกไม่แตกต่างกัน ($P>.05$)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY